

Романенко Оксана Вікторівна,
професор кафедри психології та
педагогіки факультету № 2 НАВС,
доктор психологічних наук, професор

РОЛЬ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

Створення законів для всього народу - це величезна відповідальність, наука й мистецтво одночасно. Передусім законодавець має досконало вивчити ті соціально-психологічні процеси, в які він втручається: структуру суспільства, його психологічні характеристики, принципи функціонування, зміни у поведінці та мисленні людей під впливом умов сьогодення. Розвиток суспільства неминуче супроводжується переосмисленням змісту усталених нормативно-правових актів, з урахуванням новітніх тенденцій та психологічних аспектів людського буття. Цей процес обумовлений необхідністю гуманізації сучасного українського законодавства та наближення його до європейських стандартів.

Законодавча діяльність - нормотворча діяльність, спрямована на розроблення, прийняття і забезпечення дії законів, що здійснюється громадянами, державними органами та посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, науковими установами та іншими суб'єктами в порядку, встановленому Конституцією України та відповідними нормативно-правовими актами. Законодавча діяльність ґрунтується на етичних принципах демократичного суспільства щодо реалізації державної політики, спрямованої на досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав людини.

Розбудова демократичного суспільства в Україні супроводжується розвитком правової культури та правової самосвідомості його громадян. У зв'язку з цим актуальним є проведення соціологічних і психологічних моніторингових досліджень, спрямованих на вивчення громадської думки щодо втілення відповідних реформ у системі законодавчої діяльності, та на цій основі - розроблення системи її психологічного супроводу.

Тому актуальними тенденціями демократизації сучасного українського суспільства є, з одного боку, розвиток правової культури та правової самосвідомості його громадян, а з другого - проведення соціологічних і психологічних моніторингових досліджень, спрямованих на вивчення громадської думки щодо втілення відповідних реформ у системі законодавчої діяльності.

Беззаперечним є факт, що в суспільстві, яке характеризується яскраво вираженими модернізаційними процесами, існує об'єктивна необхідність у соціальній комунікації, діалозі з приводу стану справ у певній галузі, зокрема, законодавчій, а також пов'язаними з ним альтернатив майбутнього, тобто власне соціально-політичного розвитку. Громадська думка виступає як засобом впливу на соціальні інститути влади, так і на суспільство загалом. Існують різні функції впливу на інститути влади у громадської думки: експресивна, коли думка виражена, заявляє певну позицію, існує як об'єктивна даність; консультативна, що передбачає надання певних порад для вирішення проблем; директивна, що виникає в ході референдумів тощо.

У зв'язку з цими функціями та роллю загалом, яку виконує громадська думка в суспільстві, а особливо стосовно законодавчої діяльності, перед суспільними науками висувається низка завдань. По-перше, це дослідницькі завдання, що полягають у нагромадженні знань про суспільство, закони, що функціонують в ньому, встановленні соціальних закономірностей, які об'єднують законодавчі органи та народ. По-друге, це управлінські завдання, оскільки визначення шляхів вирішення практичних питань, які стоять перед суспільством, пов'язано з удосконаленням шляхів соціального керівництва. По-третє, це завдання розвитку громадських взаємин, оскільки вони можуть бути представлені як форма народовладдя.

Як засвідчують результати спеціальних досліджень у галузях юридичної та соціальної психології, невдалий нормативний акт може завдати людям багато лиха. На необхідність постійного вдосконалення законодавчої діяльності вказує практика скасування законів, внесення змін до вже прийнятих законів і наявність так званих „мертвих” законів, тобто таких, які прийняті, але не працюють. Право не може існувати в абстрактному суспільстві, воно завжди соціально обумовлене конкретно-історичною ситуацією в країні та психологічними особливостями людей.

Чим повніше і адекватніше ці психологічні аспекти враховані в законотворенні, тим суспільно кориснішим є закон, тим органічніше він стає елементом не тільки правової системи, але й суспільного буття в цілому.

Аналіз психологічних аспектів новітніх правових реформ в Україні викликає певні дискусійні питання та надає матеріал для роздумів. Вивчення громадської думки вказує на те, що завдяки змінам у законодавстві українська судова система буде не «каральним органом», а системою, що захищає права людини і громадянина, та дасть змогу Україні отримати нові життєві стандарти. Водночас система законодавчої діяльності залишається відкритою, передбачає можливість постійного удосконалення та здійснення її психологічного супроводу. Актуальними завданнями в цій галузі є такі: моніторинг громадської думки щодо змісту законодавчої діяльності в державі; психологічне вивчення проблеми адекватного використання законодавцями категорії відповідальності в моделі людської поведінки; дослідження проблеми відповідності юридичної норми відповідальності та індивідуального змісту категорії відповідальності громадянина.